

Hatet mot humanismen

Kolumnen: Hans Bergström om behovet av en aktiv rörelse för upplysning.

DEBATTFORUMET NEWSMILL (se dn.se) kom strax före jul med ett anspråksfullt löfte. En man påstods kunna bevisa att de icke troende humanisterna "har fel". Roland Poirier Martinsson, katolsk filosof och chef för Timbros medieinstitut, hade av redaktörerna ombetts att skriva en artikel som försågs med rubriken "Här är det vetenskapliga beviset för Guds existens".

Martinssons bevisföring var så intelligent som uppgiften tillåter. Likväl kraschade den förstås på samma grunder som tidigare försök i genren.

Iakttagelsen att vårt universum måste ha en orsak leder till det olösliga problemet med den oändliga regressen. Om vi kallar skaparen av universum för "Gud", är han eller hon uppenbarligen så fantastisk att frågan genast anmäler sig: vem eller vad kan ha skapat en så otrolig varelse? Och varifrån kommer skaparen av skaparen av skaparen...?

VAD VI SÄKERT KAN säga är att Gud definierad som "yttersta orsaken till universums uppkomst" inte kan ha mycket till likhet med de gudar religionerna söker övertyga oss om. Dessa gudar tål heller inte den mest elementära etiska granskning. De är regelmässigt hämndlystna och småsinta. De påstås kunna se in i allt på jorden – en av miljarders miljarder himlakroppar – och vara allsmäktiga, men de gör likväl ingenting åt lidande, grymhet och död. De låter de mest auktoritetsbundna komma till ett paradiset (för övrigt präglad av evinnerlig tristess), resten av mänskligheten dömas till eviga plågor.

Vi är som människor utkastade i en gåta. Vi vet inte varifrån vi kom. Vi vet att vi förvandlas till mull och aska. Det mest meningsfulla som kan sägas är den enkla livsslutsats som Eyvind Johnson nådde fram till: vi bör vara hyggliga mot varandra i denna vår enda existens.

Människan är vidunderlig genom sin vilja och förmåga att undersöka och förändra villkoren för sin egen existens.

”Efter kommunismens fall är religion och stam de två kvarvarande legitimerarna av fanatism.”

Den vetenskapliga nyfikenheten får människan att växa. Vetenskapens förhållningssätt motverkar därtill fördomar, vidskeplighet och intolerans. Den lyfter människan ovanför hennes tillhörigheter till stammen och klassen. Dess kritiska skepsis motverkar charlataner, fanatiker och farliga känslöverslag. Som Karl Popper skrev: "Man tar inte livet av en människa när man intar attityden att först lyssna på hennes argument."

SÖKANDET EFTER SANNING är raka motsatsen till tvärsäkerhet om att ha funnit den. Vetenskapsmän som Hawking och Dawkins har noterat att naturens under är så oändligt mycket större än de absurda, personifierade gudsbeskrivningarna hos religionerna. I vetenskapen tvingar nya rön fram revideringar av gamla provisoriska sanningar. Religionerna bygger tvärtom på att sanningen är funnen en gång för alla.

Med a-teism menas blott att man inte tror på de av religionerna beskrivna gudarna (de tror heller inte på varandras gudar). Humanisterna fyller avsaknaden av gudar med en plädering för upplysning, tolerans, "hygglighet" i den mänskliga samlevnaden, empati, skönhet, kärlek, meningsfull strävan här i jordelivet.

Humaniströrelsen har fått ett uppsving i Sverige de senaste åren. Det hänger samman med en drivande kraft, entreprenören Christer Sturmark. Det grundas också på en känsla hos många att vi åter lever i en tid när upplysningsideal behöver aktiva företrädare. Efter kommu-

nismens fall är religion och stam de två kvarvarande legitimerarna av fanatism. Kvinnoförtryck frodas i beskydd av manlig religionstolkning. Det mer mångvetiska Europa reser åter de stora frågorna om den sekulära staten. New age-rörelsens blinda tro på stjärntecken och amuletter tränger undan rationellt tänkande.

MAN KUNDE TYCKA att upplysningsideal skulle ligga nära vad den svenska pressen står för, särskilt givet dess historia. I stället händer det märkliga att våra tidningar fylls av attacker på humanisterna i allmänhet och dess ordförande i synnerhet. "De är lika skrämmande som de religiösa fundamentalister de säger sig vilja bekämpa", hävdar man på Göteborgs-Postens kultursida. "Sturmark vill bara ha sina primitiva fördomar bekräftade", hävdar Svenska Dagbladets tevekritiker. Lars Adakusson jämför i en kolumn dem som inte tror på religionernas påståenden med kärlekshatare. "Det pågår ett ateistiskt korståg i den västliga världen", skriver en oroad Anders Björnsson. Expressens politiska redaktör Anna Dahlberg angriper humanisterna och "den sekulära tvångströjan" i en artikel med rubriken "Hatet mot Gud". "För humanisterna verkar det vara viktigast att förkasta religion och hylla vetenskap", kritiserar en ledarskribent i Upsala Nya Tidning (omedveten om den egna tidningens starka Verdandi-tradition mot religion och för vetenskap).

Jag kan bara dra en slutsats: Detta historiskt exempellösa hyllande av vidskeplighet i svensk press är den yttersta bekräftelsen av att vi i vår tid åter behöver en aktiv rörelse för upplysning, förnuft och sekulär humanism.

Hans Bergström är docent i statsvetenskap, fd chefredaktör och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. Han bor i USA.

